

Slavčevih del med kulturno dediščino bi zato pomenila pomembno metodološko prelomnico za celotno stroko, s čimer bi to dejanje postalo »vzorec za nov pristop k prezrtim vrednostim našega prostora in naše preteklosti« (str. 195).

Nujno je poudariti, da so vsi našeti prispevki opremljeni z izjemno bogatim slikovnim materialom, prevladujejo fotografije, a se vmes najde tudi nekaj oljnih slik, ki ga je iz obsežnega družinskega arhiva izbrala Zvonka Zupanič Slavec. To bogastvo podob je velik adut knjige, kajti slikovno gradivo ni omejeno na geometrično monumentalnost Slavčevih gradbenih dosežkov, temveč ponuja okno v preteklost vsakomur, ki ga zanima medvojno obdobje, ta nasprotij poln čas naglega industrijskega razvoja in modernizacije slovenskega prostora (nič manj zanimive niso fotografije iz časa po drugi svetovni vojni, zamrznjene podobe graditeljske evforije porušene očetnjave in sodelovanja ljudskih množic pri revolucionarnem projektu izgradnje novega sveta). Bralcu je tako omogočen ogled delovnih oprav gradbeniškega delavstva, gradbenih strojev, ki so jih uporabljali, meščanske mode uspešnega podjetnika in njegove družine, pejsaži mesta Kranj, predvsem pa metode gradnje v tem času (številne projekte je Slavec fotodokumentiral od embrionalne stopnje do končnega izdelka).

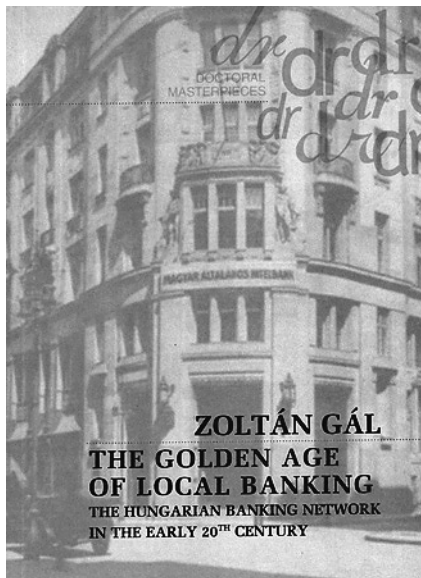
Z izjemnim slikovnim materialom opremljeno delo večjega formata kljub lokalno-zgodovinski obarvanosti presega okvir zgolj lokalne zgodovine, saj nudijo v njem zbrane razprave zanimiv vpogled v (ne le gospodarsko) zgodovino slovenskega prostora pred drugo svetovno vojno in po njej. Zanimiva pa je knjiga tudi zaradi posrečenega nabora sodelavcev, ki opozarja na možnosti plodne medsebojne izmenjave ter dopolnjevanja znanj, skritih v sodelovanju strokovnjakov s področij humanistike in tehničnih ved.

Mitja Sunčič

Zoltán Gál, The Golden Age of Local Banking - The Hungarian Banking Network in the Early 20th Century. Gondolat Kiadó Budapest 2010, 202 str., ilustr.

The Golden Age of Local Banking (Zlata doba lokalnega bančništva) je zanimiva in pomembna monografija v angleškem jeziku na 200 straneh s svežim pristopom k tematiki. Obravnava začetke, razvoj in zlato dobo madžarske bančne mreže ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja. Knjiga, ki je rezultat več kot petnajstletnega raziskovalnega dela,¹ se dotika različnih področij, kot so zgodovina

¹ Zoltán Gál: The »golden age of the local-regional banking«: the spatial structure of the Hungarian banking system at the turn of the 19/20th century [»Zlata doba lokalno-regionalnega bančništva«: prostorska struktura madžarskega bančnega sistema na prelomu 19. in 20. stoletja]. V: EABH Bulletin 2005, št. 2, str. 19–30. Bilten EABH objavlja Evropsko združenje za bančno in

bančništva, zgodovina mest ter finančna in historična geografija.

Razdeljena je na sedem poglavij. Uvodnemu poglavju sledi metodološki del, v katerem avtor obravnava potencialno aplikativnost primerjalne metode, uporabljene v knjigi. Sledi poglavje s splošnim pregledom značilnosti avstroogrskega bančnega sistema. Naslednje poglavje vsebuje celovito predstavitev madžarske bančne mreže, v kateri avtor podrobno obravnava vlogo Budimpešte in položaj madžarskega bančnega sistema v Evropi.

V petem in šestem poglavju nam avtor predstavi popolnoma nov pristop k preučevanju madžarske gospodarske zgodovine in bančnega sistema. V petem poglavju se posveti razvojnim fazam bančne mreže,

razlikam v njenem regionalnem razvoju in vlogi lokalnih finančnih institucij pri urbanizaciji (5. poglavje). V 6. poglavju nam na podlagi mednarodne metodologije historične geografije predstavi tudi hierarhični red madžarskih mest in podrobnosti odnosa med urbanizacijo in regionalnim razvojem.

V zadnjem delu knjige Zoltán Gál obravnava bančno mrežo v različnih pokrajinah glede na njihov gospodarski in družbeni okvir ter s primerjalnimi in kvalitativnimi metodami podpre kvantitativne ugotovitve raziskovanja mestne hierarhije.

Distancira se od determinističnega pogleda na industrializacijo in kmetijski sektor v urbanem razvoju ter predstavi hipotezo, da je bila ob koncu 19. stoletja madžarska urbanizacija močno povezana z razvojem modernega bančnega sistema: razvitejša bančna, zavarovalna in finančna infrastruktura ter kreditni sistem sta imela ključno vlogo pri gospodarski in družbeni modernizaciji.²

Za analizo lokalne bančne funkcije mest s kvalitativnimi metodami uporabi prilagojeni model teorije osrednjih krajev Walterja Christallerja (1933). Da bi določil pomembnost posameznega mesta za gospodarski razvoj države, je uporabil model razmerja znatnega presežka.

finančno zgodovino [European Association for Banking and Financial History e.V.]. Frankfurt, (urednik: Damir Jelić); Zoltán Gál: »The Banking Functions of the Hungarian Urban Network in the Early 20th Century« [Bančne funkcije urbane madžarske mreže v zgodnjem 20. stoletju]. Pécs: Center za regionalne študije Madžarske akademije znanosti [Centre for Regional Studies of Hungarian Academy of Sciences], 2006b. str. 69 (Discussion Papers, št. 55).

² Zoltán Gál: Pénzintézeti szolgáltatások, kereskedelem. [Bančne storitve in trgovina]. V: Magyarország történeti földrajza [Historična geografija Madžarske] II. kötet. Szerk. Beluszky P. Pécs–Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2008a. str. 17–49. (Studia Regionum) (Studia Geographica) (Dialóg Campus Tankönyvek) (Területi és Települési Kutatások, 27).

Na podlagi bilančnih podatkov o 900 naseljih je ugotovil, da je imelo 175 mest funkcijo bančnega središča. Ta središča, ki so se razlikovala po pomembnosti, so bila razdeljena na štiri hierarhične skupine. Najpomembnejša regionalna bančna središča so bila najhitreje razvijajoča se madžarska mesta. Poleg kvantitativnih izračunov je avtor opravil analize tudi na ravni socialne in gospodarske zgodovine, s katerimi je predstavil vlogo posameznih lokalnih bank in bančnikov pri urbanem razvoju.³

Pri analizi začetkov in razvoja madžarske bančne mreže avtor obravnava tudi proces bančne koncentracije. V knjigi je podrobno analiziral prvo fazo procesa integracije posameznih lokalnih bank v nacionalno bančno mrežo s središčem v Budimpešti. Navaja, da so se v mednarodnem finančnem sistemu skozi čas zgodile pomembne strukturne spremembe, ki so vplivale tudi na prostorsko strukturo bančnih sistemov. Po njegovem mnenju lahko ugotovimo, da razvojne faze madžarskega bančnega sistema z rahlo zamudo sovpadajo s temi spremembami.

Avtor je v knjigi uporabil tudi neobičajen pristop: vzroke za nesorazmerno povečanje sredstev bank v Budimpešti išče drugje kot v očitnih posledicah trianonske mirovne pogodbe (1920) – izgubi enotnega denarnega trga in regionalnih finančnih središč. Meni, da je bilo regionalno koncentracijo in strukturno centralizacijo v madžarskem bančnem sistemu, ki je okrepila moč in pomembnost bank, kar zadeva kapital, mogoče zaznati že na začetku 20. stoletja.⁴ Knjigo sklene z ugotovitvijo, da se je pomembnost manjšega števila regionalnih finančnih centrov, ki so ostali v državi po trianonski pogodbi, še dodatno zmanjšala zaradi naravnega procesa koncentracije bančnega sistema, med katerim je bila večina regionalnih kreditnih institucij integriranih kot bančne ustanove največjih institucij v Budimpešti ali pa so postale del podružnične mreže najpomembnejših bančnih skupin. Koncentracija bančnega sistema med 1. svetovno vojno in veliko gospodarsko krizo se je okrepila z državnimi intervencijami. Mreže regionalnih bančnih ustanov v lasti velikih bank iz glavnega mesta države so regionalne bančne centre izrinile na obrobje.

V zadnjem delu knjige avtor primerjalno analizira bančne mreže in procese urbanizacije v naslednjih madžarskih pokrajinah: v Gornji Ogrski, Prekodonavju in Veliki madžarski nižini.⁵ Primerja bančne podatke iz leta 1894 in leta 1909.

³ Zoltán Gál: A pécsi bankok aranykora: Pécs bankrendszerének története a XIX. század végén és a XX. Század első felében [Zlata doba bančnega sistema mesta Pécs na prehodu iz 19. v 20. stoletje]. V: Iparosok és bányászok a Mecsek-alján – gazdaságtörténeti tanulmányok, Szerk.: Szirtes Gábor, Vargha Dezső, Pannónia Könyvek – Pro Pannonia Kiadó, Pécs, 2002, str. 7–60.

⁴ Zoltán Gál: Nemzeti pénzügyi központ nemzetközi ambíciókkal.: Budapest pénzügyi szerepköre a 19–20. század fordulóján. [Nacionalno finančno središče z mednarodnimi ambicijami]. V: Barta Gy, Keresztély K, Sipos A (szerk.) A »világváros« Budapest két századfordulón [Budimpešta, svetovno mesto na prelomu dveh stoletij]. (Budimpešta: Napvilág Kiadó, 2010b, str. 87–118. (ISBN:978-963-9697-72-0) Könyvfejezet/Tudományos; GÁL, Zoltán: »Aranykor után«: A magyarországi bankközpontok területi átrendeződése a két világháború közötti korszakban [Po zlati dobi: madžarski bančni sistem med obema vojnama]. V: *Korall*, 31. 9. évfolyam. 2008b. április, str. 45–74.

⁵ Zoltán Gál: A helyi bankok aranykora.: bankközpontok a Bánságban a 20. század elején

Statistični podatki (npr. kazalniki mreže kreditnih ustanov, število prebivalcev na kreditno ustanovo, prihranki na prebivalca itd.) jasno kažejo inovacije v bančnem sistemu, regionalna razmerja in dejstvo, da so se vzhodne in jugovzhodne pokrajine hitro prilagodile trendom in posodobile. Ti kvantitativni rezultati lahko prispevajo k spremembi okvirnega stereotipa o »modernizirani zahodni Madžarski – nerazviti Veliki nižini«, ki ga lahko še vedno zasledimo v teoretični literaturi.⁶

V knjigi je skoraj trideset slik, vključno z zemljevidi, ki veljajo za novost v delih, posvečenih zgodovini bančništva. Ti zemljevidi prikazujejo regionalno in mestno razporeditev denarnega toka, prostorsko razporeditev bančnih ustanov in koncentracijo kapitala v različnih pokrajinah ter služijo kot most, ki povezuje raziskave na področju nacionalne in lokalne zgodovine.

Delo Zoltána Gála je dragoceno zaradi zanesljive obdelave podatkov in izjemnega metodološkega aparata. Te kvalitete mu omogočajo dekonstrukcijo napačno utemeljenih zamisli v gospodarski zgodovini, kar bo pomembno za širše mednarodno bralstvo.

Virag Rab

Andrej Pančur, Judovska skupnost v Sloveniji na predvečer holokavsta. Zgodovinsko društvo Celje, Celje 2011, 160 str.

Dr. Andrej Pančur, zgodovinar mlajše srednje generacije, nas je prijetno prese-netil z novo monografsko študijo o slovenski judovski skupnosti pred drugo svetovno vojno in med njo. Ali, kot pravi avtor, na pragu holokavsta, v katerem je bila tako kot mnoge druge judovske skupnosti v okupirani Evropi dodobra uničena. Še več, bila je tako zdesetkana, da si po tragediji holokavsta vse do danes še ni opomogla in predstavlja eno najmanjših judovskih skupnosti na stari celini. Avtor, ki

[Bančna središča na področju Banata]. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK 3:(2. (9)) str. 117–133. (2010); Zoltán Gál: »A Felvidék városainak pénzügyi funkciói a századfordulón« [Funkcije bančnih storitev v gornjeogrskih mestih]. V: A Felvidék történeti földrajza, Nyíregyháza, (szerk. Frisnyák S.), 1998, str. 455–474; Zoltán Gál: A pénzügyi szerepe az alföldi városok modernizációjában (az alföldi városok pénzügyi funkciói a 20. század elején). V.: Az Alföld történeti földrajza, Nyíregyháza, (szerk. Frisnyák S.), 2000, str. 321–343.

⁶ GÁL, Zoltán: A pénzügyi szerepe az alföldi városok modernizációjában (az alföldi városok pénzügyi funkciói a 20. század elején), [Vloga bančnih ustanov pri modernizaciji urbane mreže na področju Velike ravnine na začetku 20. stoletja]. V: Az Alföld történeti földrajza, Nyíregyháza, (szerk. Frisnyák S.), 2000, str. 321–343; Zoltán Gál: A dunántúli bankpiacok átalakulása a 19–20. század fordulóján [Preoblikovanje bančnih trgov na področju Prekodonavja na prehodu iz 19. v 20. stoletje]. V: *A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza*, (szerk. Frisnyák S. - Tóth József), Nyíregyháza-Pécs, 2003, str. 239–252.